



< Fundacja
im. prof. Mojżesza Schorra

„Odrodzenie języka hebrajskiego”

*Początki idei hebrajskiego
jako języka narodowego
– epoka Haskali*

wykładowczyni: Magdalena Sommer

Wykłady wyrażają jedynie poglądy
autora i nie mogą być utożsamiana
z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i
Administracji.



DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW

MINISTRA SPRAW
WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

cykl 6 wykładów

"Odrodzenie języka hebrajskiego"

HASKALA השכלה

שכל

Dwa znaczenia: oświecenie, edukacja



źródło: wikipedia, domena publiczna



źródło: www.che.org.il



źródło: wikipedia, domena publiczna

XVIII WIEK



Haskala rozpoczęła się
Na terenach państw
niemieckich

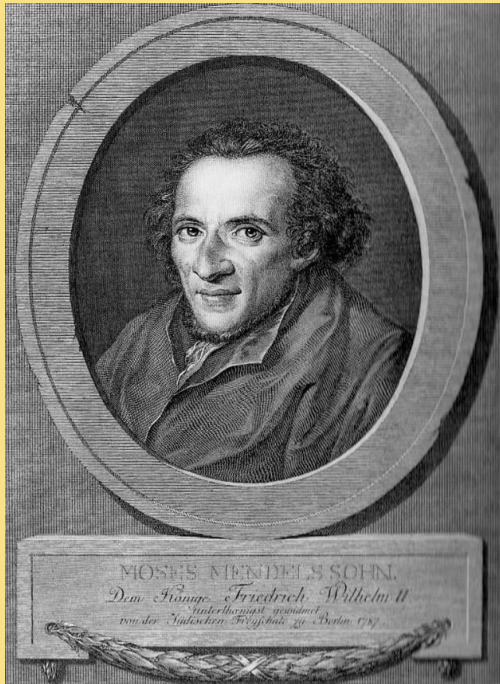
Niemcy w XVIII wieku, źródło www.ipomorze.pl



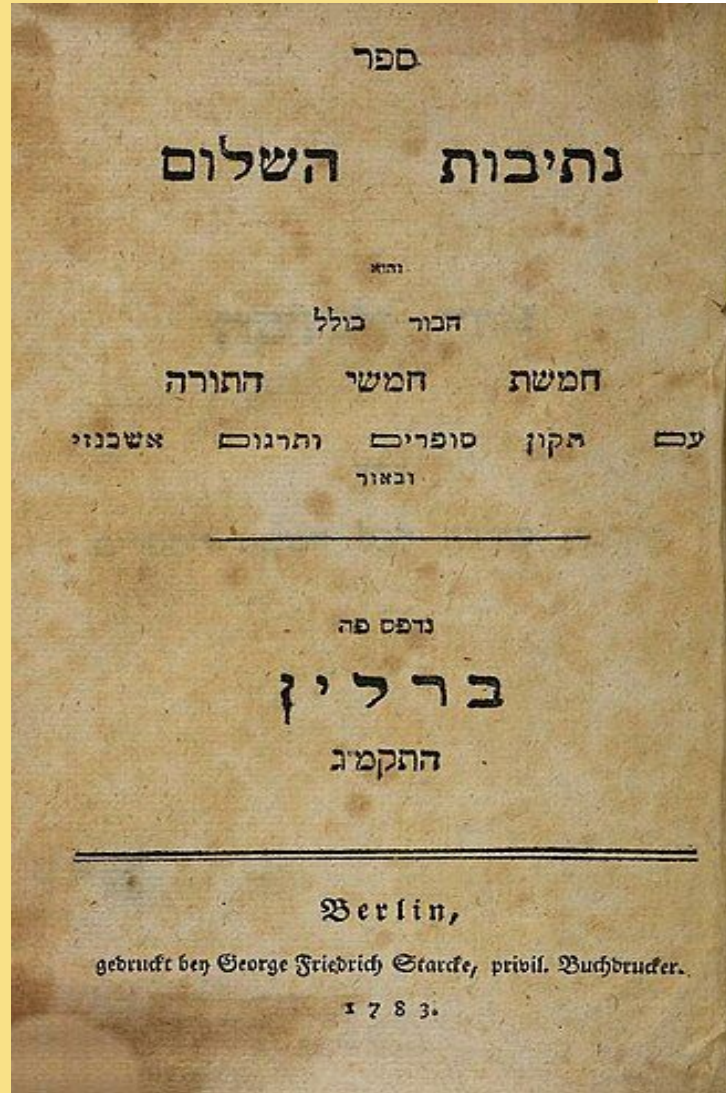
niemieccy Żydzi w XVIII wieku, źródło www.prints-online.com

MOJŻESZ MENDELSSOHN

[1729-1786] – rabin, filozof, uczyony



źródło: www.myjewishlearning.com



pierwsza strona pisma wydawanego przez Mojżesza Mendelsohna „Kohélet Musar“, 1755, w Berlinie
 źródło: domena publiczna

המאסף

שנת

התקמט 1789

כולל שירים ומוכתבים

אשר נקבצו ונאספו יחד על ידי אנשי

הברת שוחרי הטוב והתושיה



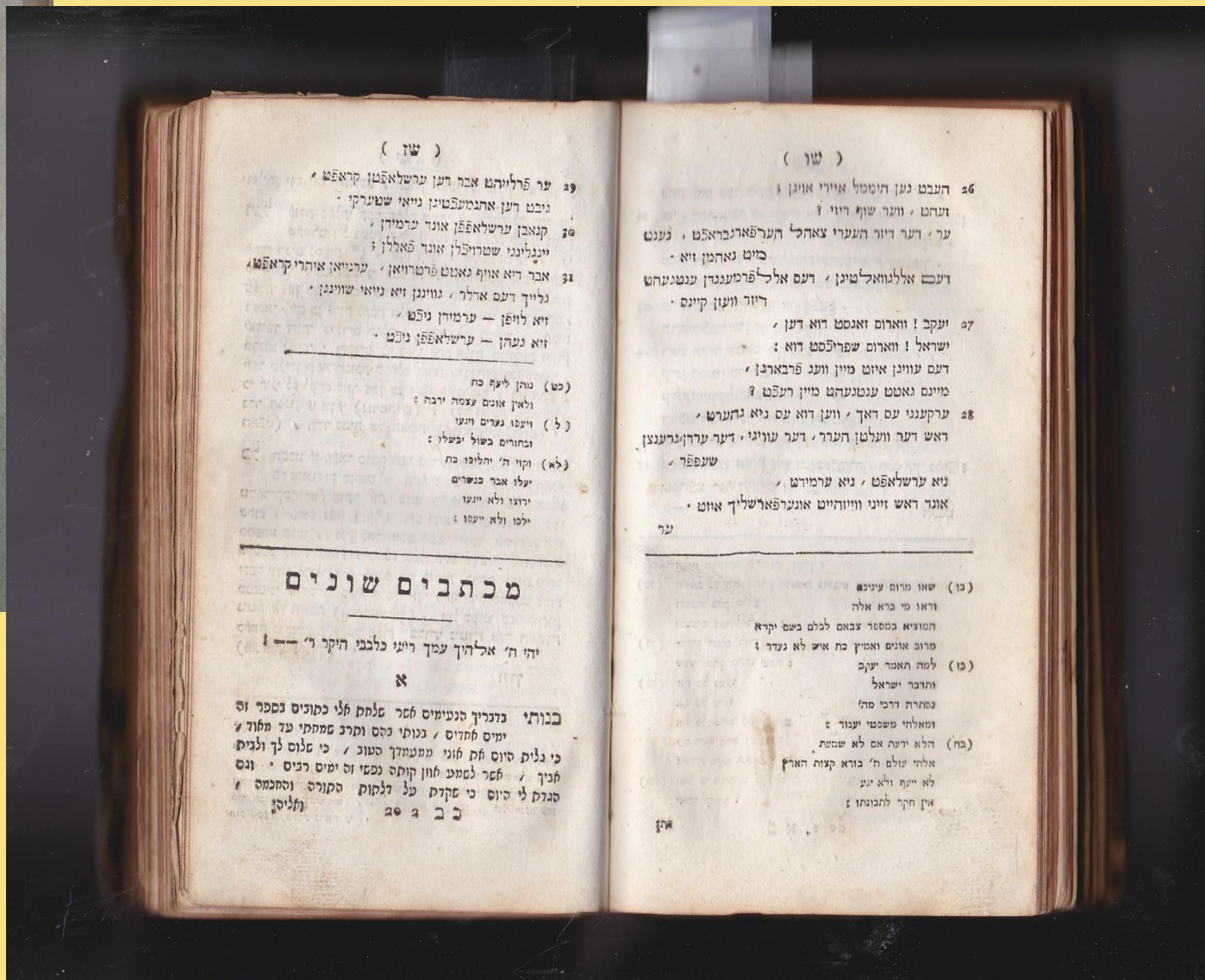
קעניגסבערג וברלין

Czasopismo „Ha-Measef“

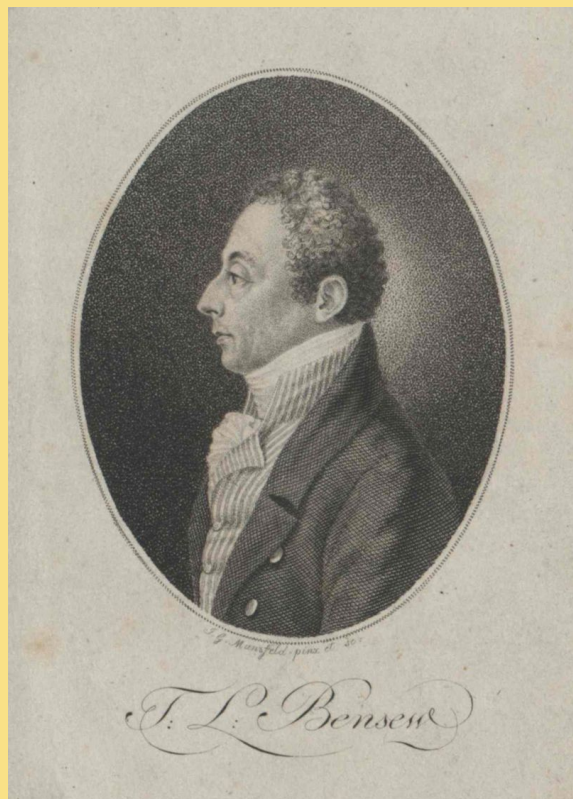
Wydawane w latach 1784-1800 w Prusach.
Redaktorem był Isaac (Icchak) Euchel.

źródło:

- górne zdjęcie: wikipedia, domena publiczna
- zdjęcie po prawej: www.iberlibro.com

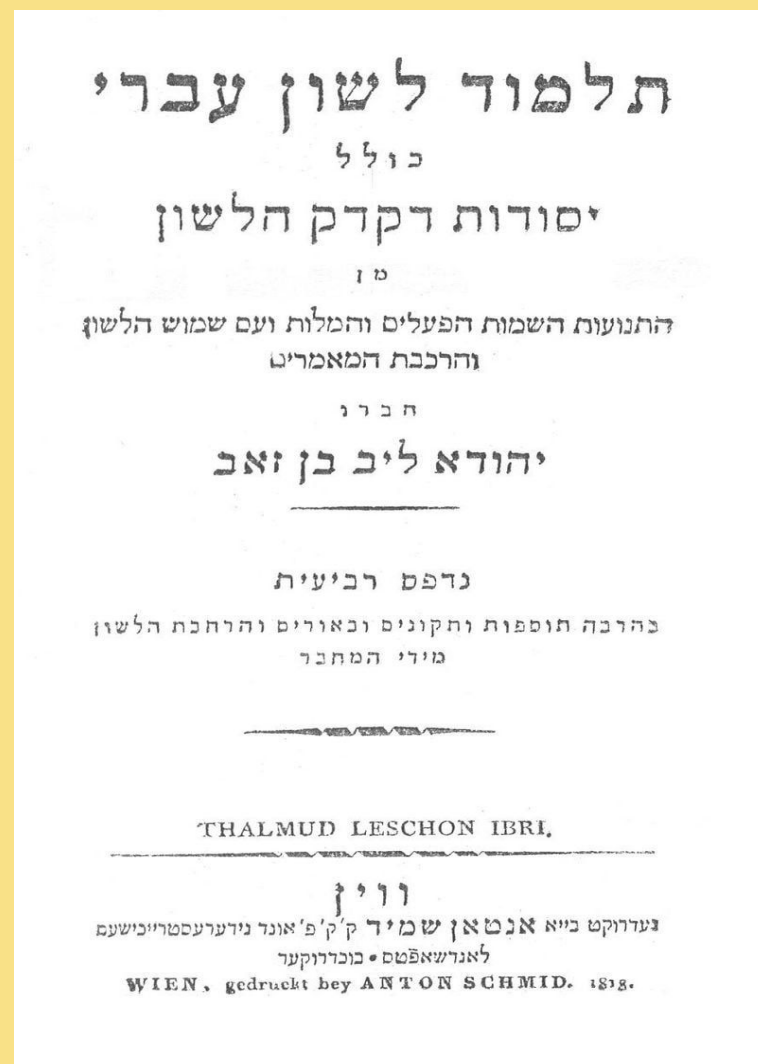


JEHUDA LEJB BEN ZEEW [1764-1811]



- Jehuda Löw Krakauer
- urodzony w Lelowie
- w 1796 założył drukarnię we Wrocławiu
- od 1799 był korektorem w hebrajskich drukarniach we Wiedniu

źródło: Austriacka Biblioteka Narodowa



„Talmud Ha-Lashon Ha-Ivri“ - gramatyka hebrajska
, źródło: wikipedia, domena publiczna

מסרת הלמוד

חלק ראשון

261

כולל

חנוך הילדים בקריאת האותיות והמלות בלשון עברית,
וקצור כללי הקריאה.

תברו

39199

יהודה ליב בן זאב

ותרגמו לשפת רוססיה

אברהם יעקב בן ישראל פאפירנא

מורה דת-אל בהגומנאיום בפלאעק

ווארשא

בדפוס הארון אלעקסאנדער נינו.

עלעקטראלאנא № 20

שנת תרל"ג לע"ק.

Podręcznik do hebrajskiego dla młodzieży

"Mesilat Ha-Limud,"

Jehudy Lejba Ben Zeewa

Wydany w Warszawie, w 1873 roku

צְעוּ-קָה	צְעוּ-קָה	צְעוּ-קָה	צְעוּ-קָה	צְעוּ-קָה
שְׁפוּ-תָהּ	שְׁפוּ-תָהּ	שְׁפוּ-תָהּ	שְׁפוּ-תָהּ	שְׁפוּ-תָהּ
רְשׁוּ-שָׂהּ	רְשׁוּ-רָהּ	רְשׁוּ-נָהּ	רְשׁוּ-נָהּ	רְשׁוּ-נָהּ

Упражненіе.

בְּנֵי (дѣти), פְּנֵי (лице), פָּנָה (обратись), דְּעִי (знай),
 שְׂאִי (песя), צְבִי (олень), יָדֵי (руки), לָהּ (тебѣ), לָבָה (или),
 לָחִי (щека), מִלֵּא (полно), וְלֹא (и не), לָבֵד (самѣ), לְבָהֲתֵי
 (чтобъ не), לְמַעַן (чтобы), קָחוּ (возьмите), רְאֵה (смотри),
 שְׁמוֹ (его имя), בְּאֶרֶץ (въ землѣ), בְּהֵמָה (скотъ), דְּבָרֶיךָ
 (твои слова).

20. Слова съ двумя шева вь срединѣ (см. § 16. 4):

אֶשְׁתָּהּ בְּשֵׁתָהּ גַּלְגֻּלֹתַי הָרֶגֶל הָרֶגֶל הָרֶגֶל וְכִרְבֵּם חֵדֶשְׁכֶם
 מִפְּסָרֵי יִשְׁמָרוּ בְּלִבָּם לֶכְתוּבָה מִמֶּלְכֹת נִפְקָדוּ סִגְנוֹנָה
 עַבְדְּךָ פְּהוּדָה צִדְקָה קֶדֶשְׁכֶם רֶגֶל לָהּ שֶׁבֶמָה תִּשְׁמְעוּן .

21. Шева вь срединѣ слова послѣ долгаго гласнаго знака
есть יע (см. § 16).

אֶבְלָה בִּי-תָהּ גַּלְתָּהּ דוּ-רְשִׁי הוּ-לָכִים זוּ-כָרִים חוּ-לָהּ
 טוּ-בָהּ יִי-רָא בִּשְׁלוֹת לְקַטּוּ מוּ-מָה גַּרְךָ סוּ-סָבֵם עוּ-מָדִים
 פְּרָחָה קוּ-לָהּ רִי-בָבֶם שׁוּ-בָהּ תִּמְכָּה אִי-מָרָה אִי-מָרָה
 אִי-מָרָה אִי-מָרָה אִי-סָפָה אִי-סָפָה אִי-סָפָה אִי-סָפָה
 אִי-סָפָה הִשְׁבַּה חוּ-שְׁבַה חוּ-שְׁבַה חוּ-שְׁבַה חוּ-שְׁבַה חוּ-שְׁבַה

צְעוּ	צְעוּ	צְעוּ	צְעוּ	צְעוּ
רְשׁוּ	רְשׁוּ	רְשׁוּ	רְשׁוּ	רְשׁוּ
שְׁרִי	שְׁרִי	שְׁרִי	שְׁרִי	שְׁרִי

19. Сложные слоги, состоящие из трех слышимыхъ буквъ, изъ которыхъ первая пунктирована подвижнымъ шевא, послѣдняя покойнымъ шева, а средняя гласнымъ знакомъ:

בְּכִיר	בְּכִיר	בְּכִיר	בְּכִיר	בְּכִיר
זָבִיד	זָבִיד	זָבִיד	זָבִיד	זָבִיד
קָסוֹף	קָסוֹף	קָסוֹף	קָסוֹף	קָסוֹף
וְשֵׁם	וְשֵׁם	וְשֵׁם	וְשֵׁם	וְשֵׁם
שְׁמִיר	שְׁמִיר	שְׁמִיר	שְׁמִיר	שְׁמִיר
צְרוּר	צְרוּר	צְרוּר	צְרוּר	צְרוּר
קָמַל	קָמַל	קָמַל	קָמַל	קָמַל
וְיָד	וְיָד	וְיָד	וְיָד	וְיָד
לְבָד	לְבָד	לְבָד	לְבָד	לְבָד
רְצָף	רְצָף	רְצָף	רְצָף	רְצָף
קָמַח	קָמַח	קָמַח	קָמַח	קָמַח

שיר עגבים "Szir Agawim"

1

בערב הלוך הלכתי פעם,
בנשף חשקי לטעום טעם.

באתי אל עמק השוה
והנה הוא כגן רוה ;

עלמות ובתולות הנה והנה
בכל עבר ובכל פנה.



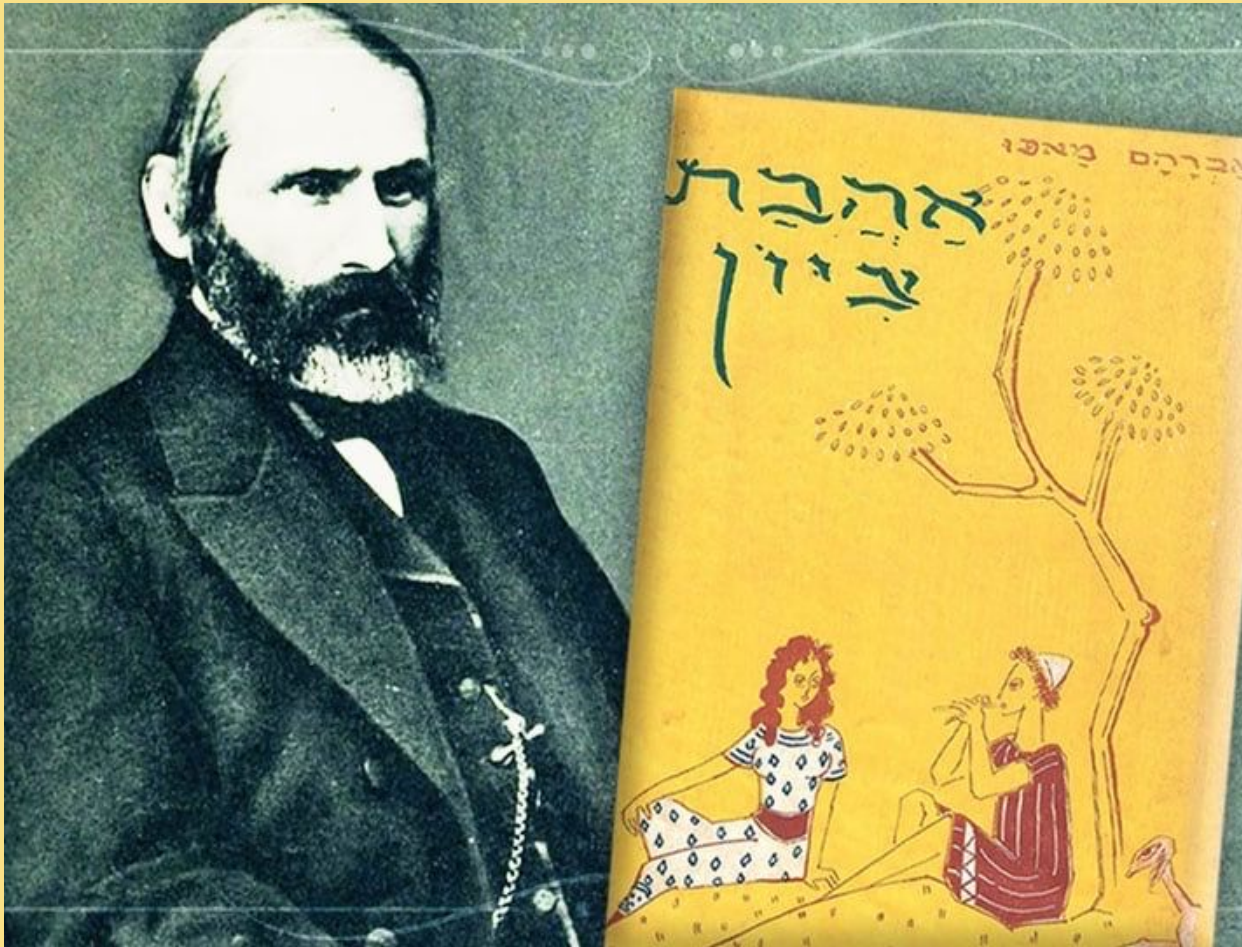
źródło: www.blog.nli.org.il



שיר העגבים של בן זאב

בימים אלה יצא לאור,
במהדורה ביבליופילית של
300 עותקים ממוספרים,
„שיר עגבים“, כבן 200 שנה,
שהיה אצור עדינה בכתבי-יד.
אנו מדפיסים כאן את
השיר עם הקדמת ג. קרסל.

ABRAHAM MAPU [1808-1867]



- przedstawiciel Haskali z Europy wschodniej
- autor pierwszej powieści w języku hebrajskim pod tytułem „Ahawat Cijon”, dziejącej się w czasach starożytnego Izraela
- jej napisanie zajęło mu 20 lat
-

Abraham Mapu i jego powieść „Ahawat Cijon” - „Miłość Syjonu”, źródło: www.blog.nli.org.il

PODRĘCZNIKI DO HEBRAJSKIEGO, AUTORSTWA ABRAHAMA MAPU



źródło www.2all.co.il



źródło www.nli.org.il

וְאָבֵר: פִּי צְדִיק מְקוֹר חַיִּים, כִּי חַיִּים הוּא לְמוֹצְאוֹ, יִתֵּם בְּכַף זֶה מֵעֲצוּבֹתַם וּמְצֻרַתֵם יוֹצֵאֵם. (4) בְּבוֹתוֹ יָרַם אֲבִיוֹן, וְאֵל קְרוֹבָיו יָאִיר פָּנָיו. (5) רַעֲבִים בָּאִים אֶל בֵּית הַנֶּן וְיוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ שְׂבָעִים, עַל כֵּן קְרוֹבִים וְרַחוּקִים, אֲבִיוֹנִים וְיְתוּמוֹת מְבֻרְכִים עוֹד. (6) וְהִי פֶרֶךְ אוֹתוֹ, כִּי טוֹבִיהַ בְּנֵי הַנֶּעַר הוּא בֶן הַחֵם וּלְבָבוֹ טוֹב כַּאֲד, כִּי מֵאֲבִיו הוּא רוֹאֶה וְכֵן הוּא עוֹשֶׂה. וְעוֹד מַעַט אוֹדִיעַ לָכֵם דֶּרֶךְ תַּנְיַה חֲבֵרוֹ, הֲלֵא דְבָרָיו כְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַזְכוּרִין. וְכַשֵּׁנִי הַנֶּעֱרִים הָאֵלֶּה תִּלְכְּדוּ דַעַת.

§ 66.

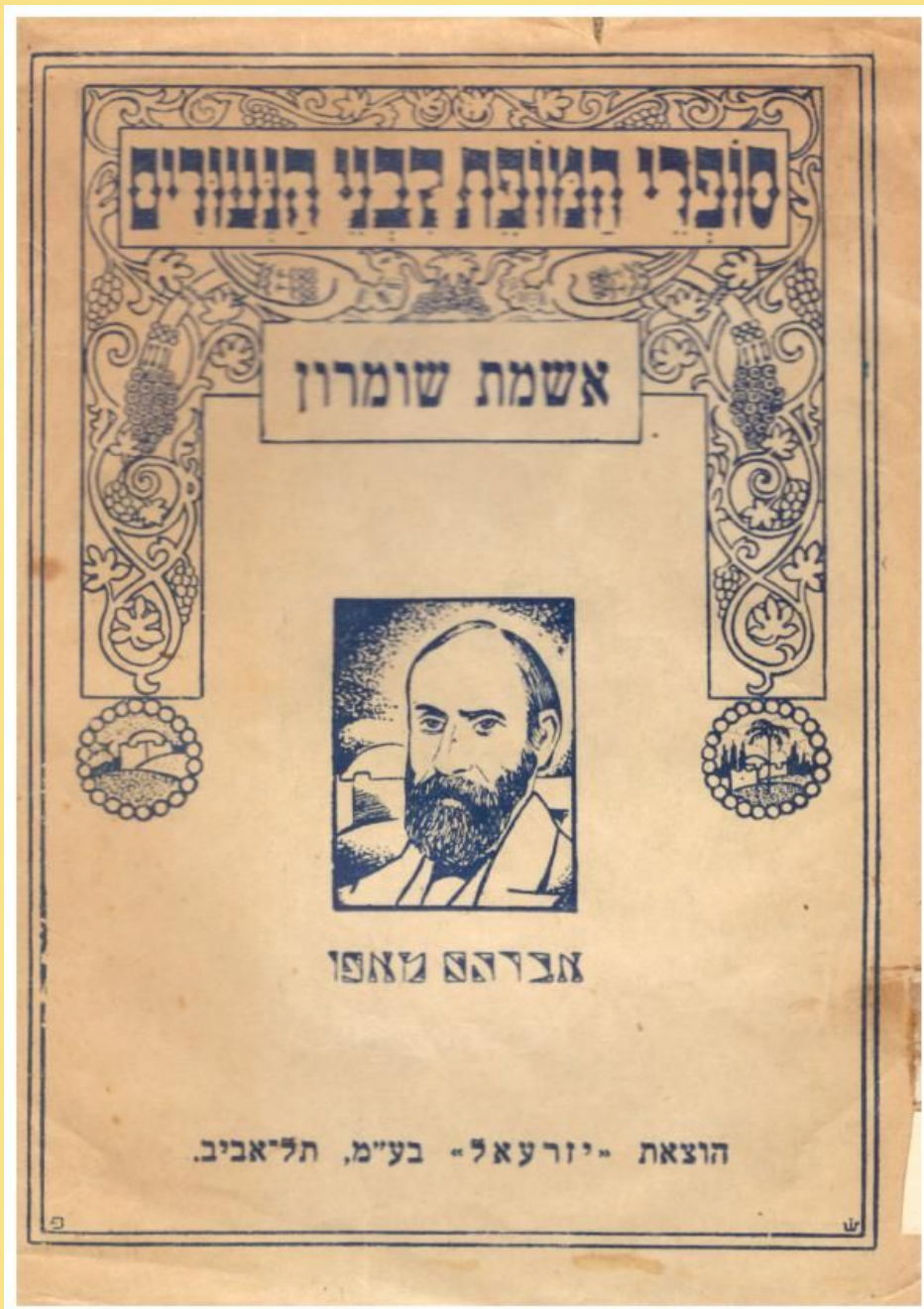
- חֵיל פֶּאֶרְטְשְׁרִיטֶשׁ.
- שְׁעֵשְׁוֹעִים עֶרְנָאָלִיכְקִיט.
- גְּרֵשׁ הַעֲרוּסִים אֶרִיבֶעֶן.
- שְׁנָאָה הָאֵס.
- מְרָאָה אֲנוֹעֶהֶן.
- לְמוֹדִים לַעֲהֲרֶעֶן.
- מַעַר אוֹנֶטְרִיעֶ.
- תְּתֵלֶה לֶאֱב.
- קְנָאָה נִיד.
- הֶקִּיכּוֹת וּוּאֶנְרַעַל, אוֹיֶפֶתְהֶרונֶג.
- מִשְׁלַח יָד נַעֲשָׂאֶשׁ.

(1) וְהֵנּוּ עוֹשֶׂה חֵיל בְּכָל מַעֲשָׂוֹ, כִּי בְּכַף הַיּוֹ בְּכָל מִשְׁלַח יָדוֹ. (2) וַיְבַרֵךְ בְּתַנְיַה נֶעַר יְתוֹם וְחֹכֵם כַּאֲד לְהוֹת חֲבֵר לְטוֹבִיהַ בְּנֵי, וַיְהִי שְׁעֵשְׁוִיעִים לְכָל הָאִיתִם, כִּי שְׂנֵיהֶם נִחְמָדִים לְכִרְאָה וְשׁוֹקֵדִים עַל לְמוֹדֵיהֶם, וְהַשׁוֹקֵתֶם הָיְתָה גְדוּלָה לְכָל דְּבַר טוֹב וּמְעוּל. (3) לֹא עֲזָבוּ יוֹם אֶחָד בְּלִי קִנְיַת דַּעַת הַדְּשָׁה, וַיְהִי לֵשֶׁם וְלִהְיֹלָה בְּפִי כָל יוֹדְעִים. (4) וַיּוֹשְׁבֵי זְפֵרוֹן יִהְיוּ כַּאֲד הַלִּיכּוֹת הֵנּוּ, כִּי אִישׁ יִקְרָה הוּא כַּאֲד, אִישׁ אֲשֶׁר אֵין בְּלִבּוֹ קְנָאָה וְשֵׁנָאָה. (5) נִחְבֵי שׁוֹנָא לֹא, וְהוּא אֵינְנוּ שׁוֹנָא לְנַחְבֵי, וְשִׁמְרָתוֹ גְדוּלָה בְּרִאוּתוֹ אֵת נִחְבֵי מְצִלְיָה בְּמַשְׁלַח יָדוֹ. (6) נִחְבֵי מְגֵרֶשׁ כָּל אֲבִיוֹן מַחְצֵרוֹ, וְהֵנּוּ חֲנֵן אֲבִיוֹנִים. (7) נִחְבֵי שׁוֹנָא כָּל אִישׁ וְכָל אִישׁ מִתְעַב אוֹתוֹ, וְהֵנּוּ אוֹהֵב כָּל אִישׁ וַאֲיִנְנוּ שׁוֹנָא רַק אֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא בּוֹ מַעַל. (8) לְהֵנּוּ נִאֲנָה תַהֲלָה, וְנִחְבֵי הוּא: הַרְפָּה לְשִׁכְנוֹ. (9) גַּם לְנַחְבֵי בֶן וְשִׁכְנוֹ בְּלֵעַ, וְלִפְנֵי הַגִּידִי לָכֵם דְּרַכּוֹ תְּבִישׁ, כִּי לְכַבוֹ כָּלֵב נִחְבֵי אֲכִיוֹ, הוּא אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי לָכֵם: הַבְּנִים רוֹאִים מֵאֲבִיהֶם וְכֵן הֵם עוֹשִׂים. (10) הַמַּעַט מִמֶּנּוּ, כִּי הוּא אֵינְנוּ עוֹשֶׂה טוֹב, שׁוֹנָא הוּא גַם אֵת חֲבֵרוֹ הָעוֹשִׂים טוֹב.

§ 67.

- מוֹפֶת פֶּאֶרְבִּילֵד.
- שְׂרָשׁ וּוּאֶרְצַעַל.
- פֶּעַל טַחון.
- בִּינְנֵי נַעֲנֹוֹאֶרְטְשִׁיעַ.
- אֹת צִיכְעֵן, בּוֹכְשְׁטַאב.
- שְׂרִישֵי דַעַר דְּרִיטְטַע.
- זְמַן צִיט.
- עֵתִיד קִינְפֶּשִׁיג.
- תְּמוֹנָה פֶּאֶרֶם.
- פֶּעַל מַהֵם.
- עֶבֶר פַּעֲרָאֲנַגְעֶנַע.
- גְּזָרָה אֲבִשְׁנִיטַט.

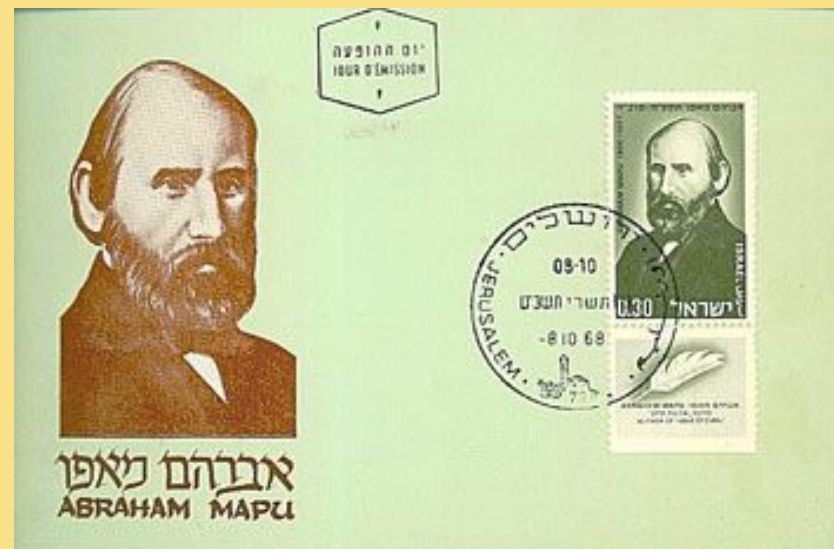
(1) רֵאוּ בָנִים, סִפְרָתִי לָכֵם מַעַט מִדְּרַבָּה לְמַעַן תִּדְעוּ רֵאשִׁית דַּעַת אֵת בֵּית הַנֶּן



„Aszmat Szomron“ אשמת שומרון,
źródło: www.simania.co.il

Abraham Mapu był też autorem elementarzy dla dzieci do nauki języków:

- „Hinuch la-noar“
- (hebr. *Ucz młodzież*) do hebrajskiego
- „Der Hausfranzose“ (niem. *Domowy Francuz*) do francuskiego



źródło: www.lituanicaonstamps.com

ABRAHAM DOW LEBENSOHN [1794-1878]

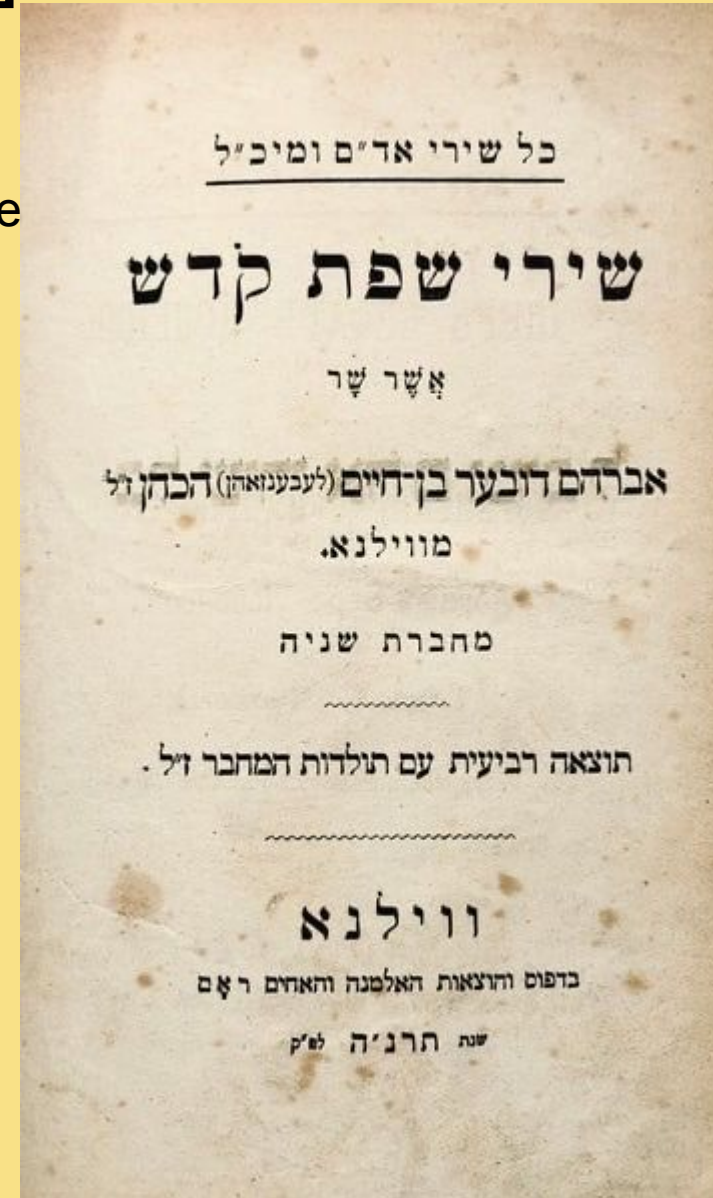


Abraham Dow Lebensohn,
źródło: wikipedia, domena publiczna

- przedstawiciel Haskali na Litwie
- pisał jako **Adam Hakohen**

Zbiór poezji
Adama
Hakohana -
„Szirej Sfat
Kodesz“,

źródło: www.greenbrothers.co.il



JEHUDA LEJB GORDON [1830-1892]

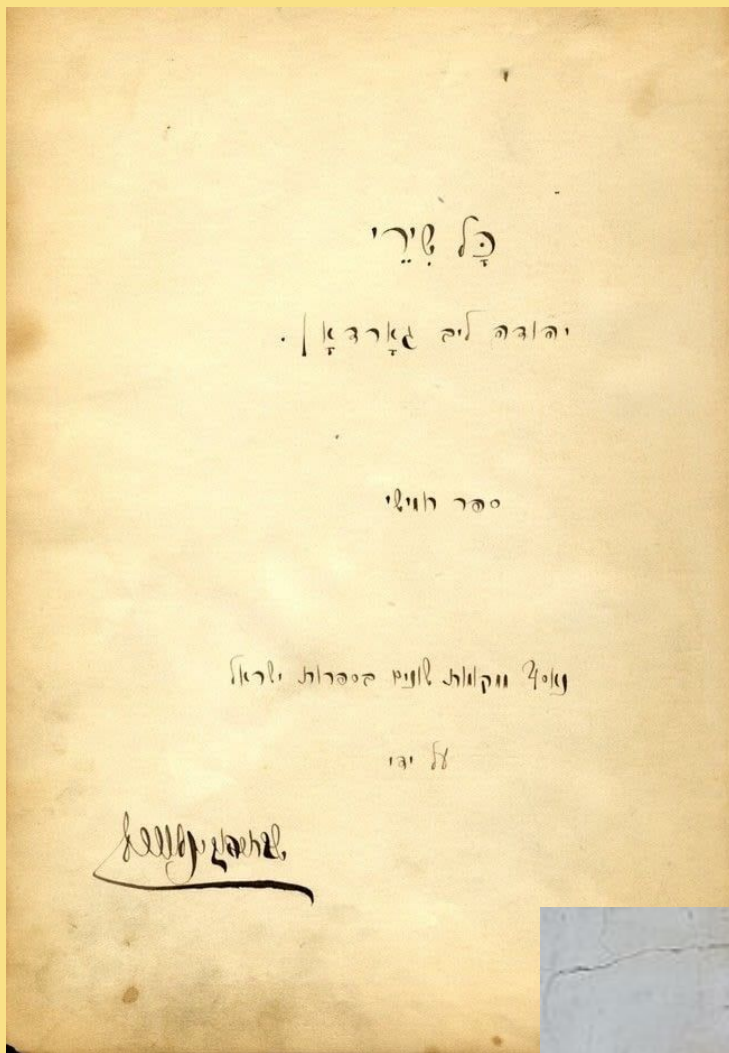


St. Petersburg 19 Adar 1887.
י"ג י"ג תרמ"ז !

מחננת בגאון וצדקת כי מתאוננו של הלא אהב ואמר שאקצו וף
א רבו כמה זלזום בק"ל אז תק פירז ולא יתכ ארץ קי"א כי נאמנת
מחברנים את מאמרו האחרון שהיו מן תלמידי קב"ו אד"ר, לאס קה"ר
לאס קבוצה, שאלו נאמר באחרונים השענו. הנה מושיבו ון כקטלוג
ומ"ל אהמיון אונתו אכתבת בני אמתו ית"ר. שאלו סוף נמצאו בו
קטנים טובים אמנים. ולהא אבי מקטנתך אדלות כקטנת אהלונת ז"ת
מש"ל מאמרוך באונת אג' ספריו של ר' בכוסקצאי יהוי נמשום.
ואת שולחתי מנת אונת וקנ"ג גם היום: ז"ת תקלה א פין ול"ל
אז נזאת אהל"תו ל"ל שומעו מת"ל ונת תהקק מנת קטנת ומן
קטנתו מנת. הנה שרעו אתם וחכמת ושאלו לאלף, גם את האלום
נתן האלונים לאלף אפר"ל א מילי, נחמא ולצדקת אלום הכד ולצדקת
אחור קט"ו, מת"ל את תל"ל אפר"ל מת"ל כוזב רא"ל ולא יהוי אמת
ולצ"ו תפ"ן וצדקת בו לא תעמ"ל אמת ולא תל"ל אהלה, אצ"ל יהוי
מקלום וגם שפ"ל אז ינ"פח.

הנה צור"ל גלותך באהבה רבה
ו"א אקצאי.

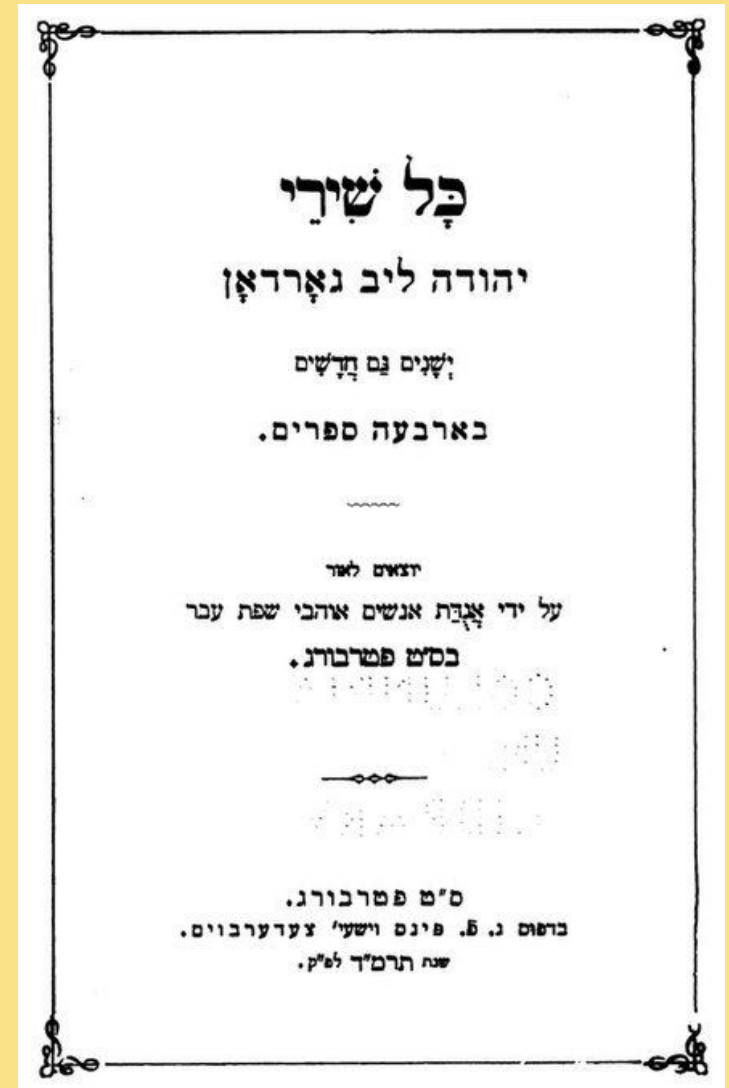
Poezja Jehudy Lejba Gordona



źródło: www.winners-auctions.com



źródło: www.moreshet.com



źródło: www.moreshet.com

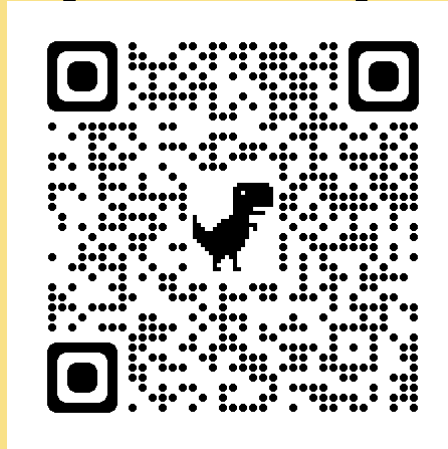
DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ :)

Fundacja im. prof. Mojżesza Schorra
ul. Twarda 6, 00-105 Warszawa

mail: schorr@jewish.org.pl
tel.: 22 620 34 96

Nasza strona: www.schorr.pl

zapraszamy na kursy hebrajskiego:



**PROJEKT DOFINANSOWANY
ZE ŚRODKÓW MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I
ADMINISTRACJI**